

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2026.1.07>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Лідія ДЕРКАЧ

Уроки українського досвіду реформування вищої освіти в умовах когнітивної війни: головні тенденції та ВИКЛИКИ

LIDIA DERKACH. Lessons from the Ukrainian experience of reforming higher education in the context of cognitive warfare: main trends and challenges. *The given article examines the challenges, tendencies, prospects of the System of Higher Education of Ukraine caused by the cognitive warfare. Ukrainian lessons of Educational Reforming, its major directions, approaches and disputable problems are revealed in the educational space. Based on the analytical literature review of the latest scientific sources of information on changes and transformations in Ukrainian educational sector of 2024-2026 period of time till now, it was established that Ukrainian educational leaders and researchers have wealth of ideas and experience to move the Higher Educational Reform in the direction that would benefit the country as whole and well-being of its students and people. Nowadays, there is urgent need to proceed from the rhetoric of changes to the rhetoric of creative, effective moves grounded on national values and national educational context and achievements that*

have been obtained by the year 2026. It was concluded that as we reflect on hard-fought progress in the Ukrainian Higher Educational System, regarding the analysis of advances and losses of the Reform, we also have an optimistic opportunity to make important changes in how we approach development at warfare.

Keywords: *Ukrainian Higher Education System, cognitive warfare, reform, challenges, approaches, perspectives, advances and losses, creative moves, national identity, values, educational context, well-being.*

1. Постановка проблеми та актуальність дослідження

Вища освіта України в умовах когнітивної війни [4; 6; 13; 16; 17; 18; 21; 22] є предметом уваги широкого кола науковців. Актуальними та дискусійними, не вирішеними остаточно до цього часу, залишаються питання суб'єктного простору вищої школи України в кризових та екстремальних умовах воєнного часу, повномасштабної війни.

Нагальними, вельми гострими є проблеми реформування вищої освіти на сучасному етапі тривалої, динамічної повномасштабної війни, зокрема: адаптація Українського соціуму до демографічної кризи під час когнітивної війни, цифровізація навчального процесу у закладах ЗВО, концептуалізація понять дистанційне та «змішане» навчання у контексті процесу та форм організації навчання у сучасній вищій школі в умовах воєнного стану.

Складність та багатомірність феномена узагальнення уроків Українського досвіду реформування вищої освіти крізь призму когнітивно-дронові війни проявляється в декількох напрямках, і, в першу чергу, у розмаїтті висвітлених актуальних проблем освітнього простору вищої освіти, які потребують термінового обґрунтування та вирішення під час когнітивної війни.

Аналіз наукових джерел [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10] засвідчує наявність психолого-педагогічної, економічної, юридичної тощо літератури, присвяченої з'ясуванню різних векторів проблемного поля досліджуваного феномена. Проблема Українського досвіду реформування та трансформації вищої освіти у воєнний період є тісно пов'язаною з різними дискурсами психолого-педагогічної та інших наук, і має безпосереднє відношення до наукового осмислення механізмів та закономірностей професіогенезу здобувача вищої освіти під час кризових та екстремальних умов навчання. Особливої

актуальності набувають проблеми становлення філософсько-освітньої парадигми та модернізаційних трансформацій у системі вищої освіти України в умовах війни, які ґрунтовно проаналізовано в різноспектних наукових працях вітчизняних фахівців [4; 11; 12; 16; 20; 21; 23; 24].

Дослідження свідчать про актуальний запит українського суспільства щодо розуміння уроків досвіду реформування вищої освіти в країні під час воєнного стану. Привертають увагу та викликають наукову зацікавленість *напрями розвитку сучасної вищої освіти під час когнітивної війни*, зокрема:

- оновлення гуманітарної освіти під час війни, які визначені О. Гончаровою [18, 2026].
- обґрунтування О. Шультгою деяких узагальнень, а також визначення функцій університетів як драйверів збереження людського капіталу в антикризових стратегіях регіонального економічного відновлення [10, 2026].
- матриця сучасних освітніх викликів у контексті довіри до освіти, запропонована у науковій праці О. Сидоренка, Т. Зверко, та І. Паненко [24, 2025].
- фактор залучення майбутніх вчителів до роботи на деокупованих територіях як інструмент оптимізації освітньої діяльності, висвітлений у перспективних наукових роботах І. Єсікової та А. Новолокіна [2, 2025].
- імплементація гуманістичної освітньої моделі під час війни, запропонована в дослідженні О. Степанечко [23, 2025].
- виклики та перспективи вищої освіти в Україні в умовах воєнного стану в розумінні С. Сідлецького та А. Шандар [8, 2024].

Отже, базові наукові здобутки різнопрофільних фахівців у галузі вищої освіти (2024-2026), наведені вище, надають зріз, характеристики здобутків і прогалин, реального стану вищої освіти України в умовах повномасштабної російської агресії, узагальнюють основні виклики та проблеми, з якими зіткнулась вища освіта в Україні, констатують підсумки 2025 року в освіті: між війною, реформами та реальністю [11].

Однак, з нашої позиції, дискусійними залишаються питання щодо розвитку та змін вищої освіти в умовах війни та цифрової трансформації, концептуалізація понять «змішане навчання» та дистанційне навчання у закладах ЗВО у кризових та екстремальних

умовах навчання, нові формати роботи із абітурієнтами, першокурсниками, ментальне та психічне здоров'я студентської молоді в умовах воєнних загроз [1; 2; 3; 5; 6; 8; 9; 14; 15; 19; 23; 24].

І в цьому контексті дослідження української наукової спільноти свідчать про інноваційний, системний пошук раціональних шляхів, напрямів для вирішення нагальних проблем вищої освіти, спроби дати креативні відповіді на актуальний запит Українського суспільства щодо розуміння уроків досвіду реформування вищої освіти в країні під час постійної з 2022 року воєнної загрози.

Таким чином, об'єднуючим фактором вищенаведених наукових пошуків українських вчених, є констатація значущості створення безпрецедентних умов для ефективного функціонування українських університетів в умовах нової природи, стратегій, тактик, дронівих інновацій сучасної когнітивної війни [1; 7; 11; 12; 16; 18; 23; 24].

Концептуальні засади вивчення феномену «вища освіта в умовах когнітивно-дронових тривалої війни» зумовляють *актуальність* нашого дослідження, і вимагають узагальнення головних тенденцій у вищій освіті України станом на 2026 рік та визначення ключових трендів в адаптаційних та структурних процесах трансформації стратегій і заходів управління освітою, вихованням студентської молоді в умовах постійних кризових та екстремальних ситуацій.

У руслі даного дослідження сучасні українські освітяни акцентують увагу на головних викликах та ключових трендах вищої освіти 2026 року, протиріччях, що мають місце між теорією та практикою, методикою викладання у вищих навчальних закладах під час воєнного стану [2; 3; 5; 8; 9; 10; 12; 16; 17; 18; 23; 24].

Тому, на наш погляд, українська вища освіта сьогодення потребує нової культури мислення, визначення світоглядного підґрунтя трансформації змісту та сенсу освітнього процесу, структурних та адаптаційних трансформацій, базуючись на національній ідентичності, національних цінностях, національному освітньому контексті в умовах тривалої війни для формування фундаментальних знань інтелектуальної еліти соціуму – університетської молоді.

Мета статті – здійснити аналітичний огляд наукових джерел, що висвітлюють уроки українського досвіду реформування вищої освіти в умовах когнітивної війни (2024 - 2026 роки) та окреслити головні тенденції і виклики вищої освіти України в умовах воєнних загроз і руйнацій станом на 2026 рік.

2. Виклад основного матеріалу

Здійснений аналіз наукових доробок дозволив констатувати, що не зважаючи на виклики повномасштабної війни, а саме:

- руйнування освітньої інфраструктури структури ЗВО;
- потенційні кадрові втрати;
- скорочення коштів на вищу освіту;
- відрахування українських та студентів-іноземців з ЗВО;
- гарантування академічної доброчесності у ЗВО;
- воєнний стан як такий [9, с. 562];
- вища освіта і наука залишаються простором розвитку країни, інноваційних пошуків вдосконалення вітчизняної мережі закладів вищої освіти під час воєнного стану можливості внести важливі зміни в наш підхід до розуміння процесу «розвиток особистості» у воєнних умовах.

Як слушно зазначає проф. Соколенко О.Л., «в умовах стрімкого загострення виявлених труднощів...навіть у таких складних воєнних умовах є можливості для розвитку української вищої освіти» [9, с. 562].

За три роки системних змін в освіті і науці України в умовах війни, згідно звіту МОН за 2025 рік [11], вибудовувалася комплексна реформа з рівним доступом до якісної освіти, індивідуальним вибором освітньої траєкторії здобувача вищої освіти та його індивідуальними ресурсами психологічного благополуччя.

Стратегічний план МОН реформування та трансформацій української освіти до 2027 року включає дев'ять пріоритетів, серед яких п'ять стосуються перспектив динамічних змін у вищій освіті, зокрема:

- якісна вища освіта;
- розвиток науки та інновацій;
- європейська інтеграція України у сферах освіти і науки;
- цифрова трансформація освіти і науки;
- підтримка та супровід осіб з особливими освітніми потребами.

З огляду на вищеперераховані орієнтири трансформацій вищої освітньої парадигми до 2027 року, звернемося до аналізу наукових розвідок вітчизняних науковців, що ґрунтуються на викликах та перспективах вищої освіти через призму війни.

Основні тенденції та виклики вищої освіти країни станом на 2026 рік відзеркалюють *базові потреби українського освітнього соціуму в забезпеченні:*

- *безпекової інфраструктури закладів вищої освіти задля забезпечення здоров'я та безпеки здобувачам вищої освіти та персоналу ЗВО [4; 6; 14; 15; 16; 18; 19; 20; 21];*
- *подолання негативного впливу когнітивної війни на контингент здобувачів вищої освіти [14; 15; 16; 17; 19] та склад науково-педагогічних працівників;*
- *нівелювання загострення проблеми та її раціонального вирішення у забезпечення рівного доступу особистості до якісної вищої освіти [4; 11];*
- *якісної профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти України: тривала когнітивна війна в країні спровокувала демографічні зміни у контингентах здобувачів (2022-2026 рік) вищої освіти, зменшення кількості студентів [4; 9; 11];*
- *умов подолання адаптаційних та організаційних труднощів, пов'язаних із онлайн, оффлайн та змішаним навчанням здобувачів, особливо, першокурсників. Нагальна, до сього часу не вирішена проблема із організації самостійної роботи студентів-початківців із формування психолого-педагогічних засад індивідуального когнітивного стилю обробки наукової інформації та індивідуального стилю навчання, розвиток особистісного потенціалу студента-науковця з першого курсу бакалаврату в умовах широкомасштабної, тривалої війни [14; 15];*
- *забезпечення навчального процесу у ЗВО, що ґрунтуються на перевагах та недоліках студентоцентрованого та інтерактивних підходів, системне ознайомлення здобувачів із інноваціями в системі вищої освіти, як запорука забезпечення якості освіти [2; 3; 5; 9; 12; 17; 23; 24];*
- *раціонального вирішення фінансових проблем, що стосуються підвищення вартості навчання в університетах, оплати праці науково-педагогічних працівників через економічні чинники війни [9];*
- *врахуванні негативних психологічних, нейропсихологічних чинників впливу стресу, гострого стресу (дистресу) на психічний стан, ментальне здоров'я та психологічне благополуччя здобувачів ЗВО під час навчального процесу в екстремальних та кризових умовах (повітряна тривога, ракетні та бомбові удари, атаки безпілотників тощо) [14; 15; 16; 17; 19; 20; 21; 22];*

- *інтенсивного запровадження ІТ технологій у навчально-виховний процес ЗВО з урахуванням індивідуальної комп'ютерно-орієнтованої методичної системи розвитку особистісного потенціалу здобувачів та формування у них інформативних компетентностей на основі інтерактивного підходу*[5]
- *виважених, адекватних психолого-педагогічних умов вибору методик проведення практичних навчальних занять в умовах дистанційного навчання* [3; 17; 19].

3. Висновки

Аналітичний огляд наукових джерел, що висвітлюють уроки українського досвіду реформування вищої освіти в умовах когнітивної війни (2024 -2026 роки), та окреслення головних тенденцій та викликів вищої освіти в умовах воєнних загроз станом на 2026 рік дозволило дійти таких висновків:

1. Теоретичне осмислення проблеми отриманого досвіду реформування вищої освіти в умовах когнітивної війни відображено в наукових працях українських вчених, дослідників, практиків, і презентує, на наш погляд, виважені, глибинні підходи до аналізу головних тенденцій, викликів і потреб української освітньої спільноти у 2026 році під час воєнних загроз.

2. Реформування вищої освіти країни продовжується, і новим етапом здійснення трансформацій, змін у вищій освіті є запуск урядом країни 10-річного прогнозування потреби у фахівцях, посилення в регіонах дуальної освіти [7].

3. Здобутками вищої освіти у 2024-2026 рр. в умовах воєнного стану є беззаперечний факт, що українські університети не просто вижили, а трансформувалися. Інтенсивно використовуються адаптивні технології навчання у ЗВО, розвивається викладання в університетах на засадах лідерства, інноваційності, змінюються шляхи удосконалення змісту вищої освіти під час когнітивної війни. Посилюється національний компонент, операційний, а також інтегративні тенденції змісту освіти, посилюється розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти в цифровому освітньому середовищі у воєнний час.

4. Потребують деталізованого розуміння та цілісного вивчення теоретико-методологічні проблеми реформування та становлення вищої школи в кризових та екстремальних умовах забезпечення

навчального процесу у закладах вищої освіти. Зокрема, організація ефективної взаємодії викладача із здобувачами в умовах «змішаного» та дистанційного навчання.

5. Подальшого наукового осмислення та обґрунтування потребують принципи побудови професійного спілкування, діалогу, полілогу у цифровому освітньому середовищі, врахування індивідуальних когнітивних стилів здобувачів обробки наукової інформації, їх стилів навчання. У цьому контексті важливої ваги набуває питання: якою має бути лекція, практичне віртуальне заняття в цифровому освітньому середовищі?

Цей напрям досліджень є вельми плідним, оскільки надає здобувачеві можливість вибору, формування прагнення до позитивних змін, стимулюється тенденція студента-науковця з першого курсу до відповідального ставлення до самоактуалізації, індивідуальної траєкторії наукового та особистісного зростання.

6. Іноземні студенти в Україні стають носіями публічної демократії. Через навчання іноземних студентів в українських ЗВО під час когнітивної війни ми поширюємо свій вплив, свою культуру та, що найважливіше сьогодні, позитивний імідж нашої держави. Українська вища освіта стала глобальним хабом всупереч війні.

References:

1. Диплом під обстрілами: як українська вища освіта стала глобальним хабом всупереч війні. 24 березня 2026. <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/vstup-2026-3-novi-standarti-universitetiv-v-ukrayini-ta-scho-zminili-dlya-i>
2. Єсікова Ш., Новолокін А. (2025). Підготовка майбутніх вчителів до роботи на де окупованих територіях: сучасні наукові підходи // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія. № 10, 2025. С.1-7.
3. Красильник Ю.С., Корчова Г.Л., Руденко М.В. (2021). Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навч. посіб. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.
4. Кремень В.Г., Луговий В.І., Саух П.Ю. (2023). Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді // Вісник Національної академії педагогічних наук України. Том 5, № 2, 2023. С.1-5.
5. Лавриненко О. (2024). Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти в цифровому освітньому середовищі у повоєнний час. Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 125 с.
6. Максименко С.Д., Деркач Л.М., Максименко К.С., Савченко Г.В., Ірхін Ю.Б. (2025). Психологія когнітивної війни в українському контексті: важливі виміри національної та глобальної безпеки: монографія / за ред. проф. С.Д. Максименка. Київ: Видавництво Людмила, 2025. 728 с. ISBN 978-617-7828-00-0

7. Мацепа А. (2026). Уряд запускає 10-річне прогнозування потреби у фахівцях: паралельно в регіонах посилюють дуальну освіту // Нова Українська школа. 6 квітня 2026 р. <https://nus.org.ua/2026/04/06/uryad-zapuskaye-10-richne--prognozuvannya-potreby-u-fahivtsyakh-paralelno-vregionakh-posulyuut-dualnu-osvitu>
8. Сідлецький С., Шандар А. (2024). Вища освіта в Україні в умовах воєнного стану: виклики та пріоритети // Економіка та суспільство. Вип. 64, 2024. С.1-8.
9. Соколенко О.Л. (2023). Вища освіта крізь призму війни // Юридичний науковий електронний журнал. № 7, 2023. С.562-564.
10. Шульга О. (2026). Університети як драйвери збереження людського капіталу в антикризових стратегіях регіонального економічного відновлення // Економіка та суспільство. Вип. 83. 2026. С.1-7.
11. Три роки системних змін в освіті і науці України в умовах війни. 23 березня 2026. <https://mon.gov.ua/news/try-roky-systemnykh-zmin-v-osviti-i-nautsi-ukrainy-v-umovakh-viiny>
12. Шевчук Г. (2025). Вища освіта України у воєнний період: виклики та тенденції розвитку // Наукові інновації та передові технології. September 2025 DOI:10.52058/2786-5274-2025-9(49)-2110-2117
13. Clavier B., Du Cluze (2022). Cognitive Warfare: The Advent of the Concept of "Cognitics" in the Field of Warfare // Cognitive Warfare. First NATO Scientific Meeting on Cognitive Warfare (France). 21 June 2021. Collaboration Support Office, 2022.
14. Derkach.L.M., Horobets.I.A. (2024). Distress in University Students: Research and Recommendations Regarding Stress Load Decline and Improving Resilience// New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers. Naples, Italy. International Scientific Unity. pp. 288-291.
15. Derkach.L.M., Horobets.I.A. (2024). Psychological Impact of Distress on Cognitive Sphere of Ukrainian Youth at Wartime// Perspectives of Contemporary Science: Theory and Practice: Proceedings of the IX International Science and Practice Conference. Lviv, 2024. pp. 713-719
16. Derkach L.M.(2026). Ukrainian Higher Education System at Cognitive Warfare: New Insights, Challenges and Perspectives // British-Ukrainian Academic Congress: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (March 20-22, 2026). Liverpool, Great Britain: naukainfo.com, 2026. pp.151-159
17. Gruzinskaya S., Vorobej C. (2024). Psychology and Pedagogy Efficacy Conditions of Efficacy Distance Education at War Times// Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences. Issue 22. p.21-29.
18. Honcharova O. (2026). Humanitarian Education in War Conditions: Challenges, Risks and Value Guidelines// Вісник науки та освіти, 2026. DOI:10.52058/2786-6165-2026-2(4)-1235-1244
19. Lavrik O.V. (2024). Features of Overcoming Stress and Distress in Students During Distance Education in the Conditions of War// Habitus. Vol.57. 2024. p.128 (in Ukrainian)

20. Luchaninova O.P. (2025). Actualization of the Problem of Professional Training of Military Psychologists in the Conditions of the War Period in Ukraine: Analytical Review// Problems of Modern Transformations: Series: Pedagogics and Psychology. N.9, 2025.
21. Maksymenko S.D., Derkach L.M. (2023). Understanding Modern Cognitive Warfare in a Global Dimension, Its Genesis in the Ukrainian Context: Overview and Directions for Further Research. Cognitive Warfare and Operations of Social Influence.// Obrona a Strategie. 22 (1). P. 126-148.
22. Modern Informational-Cognitive-Hybrid Warfare in Global Extinction and Ukrainian Context: Scientific Research (2024). /S.D.Maksymenko, L.M.Derkach. Kyiv: Liudmyla Publishing House. 2024. 75 p.
23. Stepanechko O. (2025). Challenges and Prospects of Implementing the Humanistic Educational Model in Ukraine During Wartime Conditions// Міжнародний науковий журнал «Грай науки», №55 (серпень 2025). С. 679-681.
24. Sydorenko O., Zverko T., Panenko I. (2025). The Matrix of Contemporary Educational Challenges in the Context of Trust in Education// Education: Modern Discourses, N.8. 2025. pp.1-8.

Transliteration of References:

1. Dyplom pod obstrilamy: yak ukrainska vyshcha osvita stala hlobalnym khabom vsuperech viini. 24 bereznia 2026. <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/vstup-2026-3-novi-standarti-universitetiv-v-ukrayini-ta-scho-zminili-dlya-i>
2. Yesikova Sh., Novolokin A. (2025). Pidhotovka maibutnikh vchyteliv do roboty na de okupovanykh terytoriiakh: suchasni naukovy pidkhody// Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pedahohika ta psykholohiia. №10. S.1-7.
3. Krasyl'nyk Yu.S., Korchova H.L., Rudenko M.V. (2021). Metodyka provedennia navchalnykh zaniat v umovakh dystantsiinoho navchannia: navch.posib. Kyiv: KNUBA. 2021. 156 s.
4. Kremen V.H., Luhovy I.V., Saukh P.Iu. (2023). Vyshcha osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu ta pisliavoiennoho vidnovlennia: vyklyky i vidpovidi// Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. Tom 5. №2. 2023. S. 1-5.
5. Lavrynenko O. (2024). Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity v tsyfrovomu osvithnomu seredovyshchi u povoiennyi chas. Kyiv: Vyd-vo TOV «Iurka Liubchenka». 2024. 125 s.
6. Maksymenko S.D., Derkach L.M., Maksymenko K.S., Savchenko H.V., Irkhin Yu.B. (2025). Psykholohiia kohnityvnoi viiny v ukrainskomu konteksti: vazhlyvi vymiry natsionalnoi ta hlobalnoi bezpeky: monohrafiia / za red. prof. S.D. Maksymenka. Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla. 2025. 728 s. ISBN 978-617-7828-00-0
7. Matsepa A. (2026). Uriad zapuskaie 10-richne prohnouzuвання potreby u fakhivtsiakh: paralelno v rehionakh posyliuiut dualnu osvitu// Nova Ukrainska

- shkola. 6 kvitnia 2026 r. <https://nus.org.ua/2026/04/06/uryad-zapuskaye-10-richne--prognozuvannya-potreby-u-fahivtsyakh-paralelno-vregionakh-posulyuut-dualnu-osvitu>
8. Sidletskyi S., Shandar A. (2024). Vyshcha osvita v Ukraini v umovakh viennoho stanu:vyklyky ta priorityty// *Ekonomika ta suspilstvo*. Vyp.64. 2024..S.1-8.
  9. Sokolenko O.L. (2023). Vyshcha osvita kriz pryzmu viiny// *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. №7. 2023. S.562-564.
  10. Shulha O. (2026). Universytety yak draivery zberezhenia liudskoho kapitalu v antykrizovykh stratehiakh rehionalnoho ekonomichnoho vidnovlennia // *Ekonomika ta suspilstvo*. Vyp. 83. 2026. S.1-7.
  11. Try roky systemnykh zmin v osviti i nautsi Ukrainy v umovakh viiny.23 bereznia 2026. <https://mon.gov.ua/news/try-roky-systemnykh-zmin-v-osviti-i-nautsi-ukrainy-v-umovakh-viiny>
  12. Shevchuk H. (2025). Vyshcha osvita Ukrainy u voiennoi period:vyklyky ta tendentsii rozvytku // *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*.September. 2025. DOI:10.52058/2786-5274-2025-9(49)-2110-2117
  13. Clavierie B., Du Cluze (2022) .Cognitive Warfare: The Advent of the Concept of “Cognitics” in the Field of Warfare // *Cognitive Warfare*. First NATO Scientific Meeting on Cognitive Warfare (France).21 June 2021. Collaboration Support Office, 2022.
  14. Derkach.L.M., Horobets.I.A. (2024). Distress in University Students: Research and Recommendations Regarding Stress Load Decline and Improving Resilience// *New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers*. Naples, Italy. International Scientific Unity. pp. 288-291.
  15. Derkach.L.M., Horobets.I.A. (2024). Psychological Impact of Distress on Cognitive Sphere of Ukrainian Youth at Wartime// *Perspectives of Contemporary Science: Theory and Practice: Proceedings of the IX International Science and Practice Conference*. Lviv. 2024. pp.713-719.
  16. Derkach L.M. (2026). Ukrainian Higher Education System at Cognitive Warfare: New Insights, Challenges and Perspectives // *British-Ukrainian Academic Congress: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (March 20-22, 2026)*. Liverpool, Great Britain: naukainfo.com, 2026. pp. 151-159.
  17. Gruzinskaya S., Vorobej C. (2024). Psychology and Pedagogy Efficacy Conditions of Efficacy Distance Education at War Times// *Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences*. Issue 22. p.21-29.
  18. Honcharova O. (2026). Humanitarian Education in War Conditions: Challenges, Risks and Value Guidelines//*Visnyk nauky ta osvity*, 2026. DOI:10.52058/2786-6165-2026-2(4)-1235-1244
  19. Lavrik O.V.(2024). Features of Overcoming Stress and Distress in Students During Distance Education in the Conditions of War// *Habitus*. Vol.57, 2024. p.128 (in Ukrainian)
  20. Luchaninova O.P. (2025). Actualization of the Problem of Professional Training of Military Psychologists in the Conditions of the War Period in Ukraine:

- Analytical Review// Problems of Modern Transformations: Series: Pedagogics and Psychology. N.9, 2025.p.
21. Maksymenko S.D., Derkach L.M. (2023). Understanding Modern Cognitive Warfare in a Global Dimension, Its Genesis in the Ukrainian Context: Overview and Directions for Further Research. Cognitive Warfare and Operations of Social Influence.// Obrona a Strategie. 22 (1). P.126-148.
  22. Modern Informational-Cognitive-Hybrid Warfare in Global Extinction and Ukrainian Context: Scientific Research (2024). /S.D.Maksymenko, L.M.Derkach. Kyiv: Liudmyla Publishing House, 2024, 75 p.
  23. Stepanechko O. (2025). Challenges and Prospects of Implementing the Humanistic Educational Model in Ukraine During Wartime Conditions// Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky», № 55 (serpen 2025). S. 679-681.
  24. Sydorenko O., Zverko T., Panenko I. (2025). The Matrix of Contemporary Educational Challenges in the Context of Trust in Education// Education: Modern Discourses, N.8, 2025. pp.1-8.

The Author

Lidia DERKACH

Doctor of Psychological Sciences, Professor,

Department of Psychology,

Faculty of Management, University

of Customs and Finance,

Dnipro, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0638-6210>

E-mail: lydia48@i.ua

Abstracts

ЛІДІЯ ДЕРКАЧ. Уроки українського досвіду реформування вищої освіти в умовах когнітивної війни: головні тенденції та виклики. У статті досліджено виклики, тенденції, перспективи системи вищої освіти України, спричинені когнітивною війною. Розкрито специфіку українських уроків отриманого досвіду реформування вищої освіти в умовах воєнного часу через аналіз основних напрямів, підходів до розвитку, а також спірні проблеми. На основі аналітичного огляду літератури з новітніх джерел інформації про зміни та трансформації в освітньому секторі України з 2024 - 2026 років до теперішнього часу, було встановлено, що українські лідери та дослідники в галузі освіти мають багатство ідей та досвіду для просування Реформи вищої освіти в на-

прямку, який принесе користь в цілому, добробут її студентам і народу. Сьогодні існує нагальна потреба перейти від риторики змін до риторики креативних, ефективних кроків, що ґрунтуються на національній ідентичності у повоєнні часи, національних цінностях, національному освітньому контексті та досягненнях реформування на 2026 рік. Було зроблено висновки, що розмірковуючи над важкодостижним прогресом в українській системі вищої освіти, аналізуючи досягнення та втрати реформи, ми також маємо оптимістичну можливість внести важливі зміни в наш підхід до розуміння розвитку особистості в умовах війни.

Ключові слова: система вищої освіти України, когнітивна війна, реформа вищої освіти, виклики, тенденції розвитку, досягнення та прорахунки, креативні кроки, національна ідентичність, національні цінності, освітній контекст, добробут.

LIDIJA DERKACH. **Wnioski z Ukraińskich doświadczeń reformowania szkolnictwa wyższego w warunkach wojny kognitywnej: główne tendencje i wyzwania.** W artykule przeanalizowano wyzwania, tendencje oraz perspektywy rozwoju systemu szkolnictwa wyższego Ukrainy, spowodowane oddziaływaniem wojny kognitywnej. Ukazano specyfikę ukraińskich doświadczeń reformowania szkolnictwa wyższego w warunkach wojny poprzez analizę głównych kierunków zmian, podejść rozwojowych oraz problemów spornych.

Na podstawie analitycznego przeglądu literatury z najnowszych źródeł informacji o przemianach i transformacjach w sektorze edukacji Ukrainy w latach 2024-2026 ustalono, że ukraińscy liderzy i badacze w dziedzinie edukacji dysponują znacznym potencjałem ideowym i doświadczeniem sprzyjającym dalszemu rozwijaniu reform szkolnictwa wyższego w kierunku przynoszącym korzyści ogólne, dobrobyt jej studentom oraz narodowi. Obecnie istnieje pilna potrzeba przejścia od retoryki zmian do retoryki kreatywnych i efektywnych działań, opartych na tożsamości narodowej w warunkach powojennych, systemie wartości narodowych, specyfice krajowego kontekstu edukacyjnego oraz osiągnięciach reform do 2026 r. Sformułowano wniosek, że refleksja nad trudnym do osiągnięcia postępem w systemie szkolnictwa wyższego Ukrainy, analizując osiągnięcia i straty reformy, stwarza się jednocześnie optymistyczna perspektywa wprowadzenia istotnych zmian w nasze podejście do rozumienia rozwoju jednostki w warunkach wojny.

Słowa kluczowe: system szkolnictwa wyższego Ukrainy, wojna kognitywna, reforma szkolnictwa wyższego, wyzwania, tendencje rozwojowe, osiągnięcia i straty, działania kreatywne, tożsamość narodowa, wartości narodowe, kontekst edukacyjny, dobrobyt.